№ 216 ԿԻՐԱԿԻ, 30 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 30 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 216

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ԽՄԲԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK“.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1 ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ։

Հոկտեմբ. 1-ից մինչև նոյեմբ. 1-ը 85 կ.։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ

ОБОИ

ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.

(Հ. Կ.) 291. 50—42

Բագրատ և Մարիամ Այվազեանցները, Գերասիմ և Նինա Ղազարեանցները խորին վշտով յայտնելով իրանց գորովալի և թանգագին մօր

Սօֆիա Լազարեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑԻ

մահը, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել թաղմանը, որ տեղի կունենայ այսօր, կիրակի, սեպտեմբերի 30-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վօրոնցովեան փողոցից (Օրթաճալա), № 95, դէպի Մէյդանի ս. Գէորգ եկեղեցին։
Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը։ 734. 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Օգնական Prof. Posner-ի

Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրոֆ. Պոզնէրի կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։

Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Չ.ու.կ.) առ. 675. 30—9

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Առ. և Ա. Մ.

Բուժիչ

Պահանջեցէք ամենուրեք

„ՆԱՐԶԱՆ“ | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20.“

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մինգեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(Կ.) առ. 224. 39—26

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՏՕՆԸ

Հոկտեմբերի 13-ին լոյս կը տեսնի «ՏԱՐԱԶԻ» հրատապ № 10 նուիրված ՀԱՅ ՏԱՌԻ 1500-ամեայ և ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400-ամեայ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ։ Գինը մինչեւ հոկտեմբերի 10-ը բաժանորդագրվողների համար (մէկ) 1 ռուբլի, լոյս տեսնելուց յետոյ 3 ռուբլի։
Դիմել՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „ТАРАЗЪ“.
26. 5—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
Ժողովրդ. ներկայացումներ կազմակերպող ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ
Այսօր, կիրակի, սեպտեմբերի 30-ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐ. ԸՆԿ. ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲԸ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԻ
Կը ներկայացնէ Ա. ՑԱԳԱՐԵԼԻի յայտնի

ՍԻԲԻՐԱԿԱՆ

Կոմէդիա 4 արար., թարգմ. Գ. Միրաղեանի
Մասնակցում են՝ տ. տ. Թարխանեան, Մանուչարեան, Սաթենիկ, Ս. Վարդիկեր, պ. պ. Գալստեան, Գրիգորեան, Դաւիթ-Խան, Յարութիւնեան, Շաւարշ, Տէր-Առաքելեան, Փիրումեան և ուր.։
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը $8^1/_2$-ին։
Հերթ. կարգադրիչ՝ պ. պ. Երիցեան և Թումանեան
735. 1—1

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Հ. ՕՐԲԵԼԻ
Ընդունում է հիւանդներին առաւօտ. ժ. 10—2-ը, իսկ երեկ. ժ. 4—5-ը ըստ պայմանաւորման։
Сололакская, № 14, с. д.
(Կ. Ե.) առ. 126. 3—2

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ երեկ. ժ. 5—7-ը։)
Միխայլօվսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.
(Ե.Հ.Կ.) առ. 179. 100—37

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։
Բժշկութիւն նաև տուբերկուլինով, ՌԱԴԻՒ պրէպարատներով և էլէքտրականութեամբ։
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանովսկայա)։ Հեռախօս 7—92.
(Ա.Օ.) առ. 699. 100—10

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԲԱԼԿԱՆՆԵՐՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
28 սեպտեմբերի

Պոդգորիցա.—Չերնօգորցիները երէկ վերցրին Պլանինիկը։ Այսօր 24 ժամ տեւող թնդանօթաձգութիւնից յետոյ, չը նայած յամառ դիմադրութեան, նրանք գրոհ տալով վերցրին Դեչիկը։ Երկու կողմերի կորուստները շատ մեծ են։ Ընկան շատ չերնօգորցի օֆիցերներ։ Չերնօգորցիք ձեռք ձգեցին 4 թնդանօթ։ Գահաժառանգ Դանիլօն ոչ մի րոպէ կռւից չէ անջատվում։ Կնեազ Պետրօ նիա Թագուհին ղեկավարում է Կարմիր Խաչը։ Հարաւային զօրաբանակը զինուորական մինիստր գեներալ Մարտինովիչի հրամանատարութեամբ անցաւ Բօյեանը և տիրեց թիւրքական Տարաբօշի դիմացի դիրքերին, ոչ հեռու Սկիւտարից։

(Սեփական թղթակցից). Սեպտ. 27-ին չերնօգորցիք յաճախակի ռմբակոծեցին լաւ ամրացած, ուժեղ զօրախմբով գրաւված թիւրքական լեռնային Շիպչանիկ դիրքը, որ տիրապետում է Տուզ քաղաքին։ Գիշերս Շիպչանիկը անձնատուր եղաւ։ Երկու կողմից էլ նկատվեց մեծ քաջութիւն ու անձնուիրութիւն։ Վերցնելով Դեչիկը և Շիպչանիկը՝ չերնօգորցիք ճանապարհ բացին դէպի Սկիւտար։

Լոնդոն.—Բէյտերին հաղորդում են Պոդգորիցայից, որ չերնօգորցիների բանակում մեծ ցնծութիւն է տիրում առաջին յաղթութիւնից։ Երկու կողմերն հաւասարապէս տուին խոշոր կորուստներ։

Կ. Պոլիս.—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, չերնօգորցիք պարտութիւն կրեցին Բերանի վրա յարձակվելու ժամանակ։ Կռիւը շարունակվում է։ Բօլգարները յարձակվել են Սօնիկ-Թեփէի, Սէգուչակի, Ջօնէի և Խանգօսպադի վրա, բայց յետ են մղվել։ Դեռ տեղեկութիւններ չը կան այն մասին, որ յոյները յարձակվել են Բօեանիցի, Ջօնէի և Դիսկատի վրա։

Կ. Պոլիս.—Ռուսաստանի պահանջելով՝ տեղական իշխանութիւնները թոյլ տուին յունաց մի նաւի մեկնել ռուսական դրօշակով։

Արտիլերիայի զօրաժողովը և սանիտարական խմբեր ու սայլեր ժողովելը վերջացան։

Մակէդօնիայում այժմ գտնվում է զօրք ընդամենը թւով 250,000 մարդ։ Ամեն օր այդ թիւը աւելանում է 8000 պահեստիներով։

Յունաստանի դէմ կռւելու նշանակված զօրքերի ընդհանուր հրամանատար կարգվեց նախկին մինիստր Մահմուդ-Շեվքէթ փաշան։

Հրատարակվեցին երկու ժամանակաւոր օրէնք. զինուորականները իրաւունք չունեն միջամտել քաղաքականութեանը և զինուորական մինիստրութեան զինուորական ու քաղաքացիական պաշտօնեաներին արգելվում է օգտվել ընտրողական իրաւունքից։

Ուսկիւբ.—Թիւրքերի զինակոչը կատարվում է դանդաղ։

Բօլգարական և սերբիական յեղափոխական կօմիտէները պատուիրագրեցին զինուորական քրիստոնեաներին փախչել լեռները, կործանելով կայարանները։

Իփէկի և Դիակօվօյի ալբանները հրաժարվեցին ծառայել կանօնաւոր զօրքին և պատրաստ են կռիւ մղել Չերնօգորիայի հետ բայրակդարների հրամանատարութեան ներքոյ։

Նօվօ-Բազարի սերբերին սպառնում է կոտորած։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
28 սեպտեմբերի

Պետերբուրգ.—Տեղեկատու բիւրօն կտրականապէս հերքում է «Г. М.»-ի այն տեղեկութիւնը, թէ իբր ֆինանսական մինիստրը Պետերբուրգի աստոմօբիլային ակումբում արտասանել է ռազմի ճառ բօլկանեան ներկայ դրութեան առիթով։ Այդ տեղեկութիւնները սուտ են և տարածվում են բօրսային գները իջեցնելու նպատակով։

Պետերբուրգ.—Կարմիր Խաչը պատրաստում է Չերնօգորիա ուղարկելու երկու խումբ, իւրաքանչիւրը 50 մահճակալով։ Ամեն մի խմբի կազմի մէջ մտնում են 2 բժիշկ, 6 գթութեան քոյր, 10 սանիտար։ Խմբերից մինը կը մեկնէ Խարկօվից, միւսը՝ Պետերբուրգից։

Հեռագրական հաղորդակցութիւնը Թիւրքիայի և Չերնօգորիայի միջև Անտիվարիի, Սկիւտարի, Պոդգորիցայի, Տուզի, Անդրիէվիցի, Բէրանի վրայով դադարել է։ Բօլգարիա, Սերբիա և Չերնօգորիա հեռագիրներ այսուհետև չեն ընդունվում դաղտնի, պայմանական ու շիֆրային լեզուներով։ Թիւրքիա ուղարկվող հեռագիրները ուշացվում են և կարող են ընդունվել միայն ուղարկողի ռիսկով թիւրքերէն, անգլիերէն, գերմաներէն և ֆրանսերէն. միւս լեզուներով հեռագիրները չեն ուղարկվում։

Թիֆլիս.—Վերջին ժամանակ Ատրպատականում անսովոր ուժով վերսկսված քիւրդական և պարսիկ ու այլ ֆէդայիների կողոպուտների ու սպանութիւնների պատճառով շատ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել աւելի իրական պաշտպանութեան տակ առնելու առևտրական ճանապարհները սկսած ռուսական սահմանագլխից մինչև Թաւրիզ, որով և Կովկասի փոխարքայի կարգադրութեամբ համաձայն Ատրպատականում մեր զօրամասերի կազմը ուժեղացնելու համար ուղարկվում են Հիւսիսային Կովկասից ապշերօնեան երեք բատալիոն և Շիրվանի գնդերի երեք բատալիոն մի քանի թնդանօթներով։

Հռոմ.—«Տրիբունային» հեռագրում են Ուշից. «Վերջին րոպէին, երբ արդէն կայացվել էր խաղաղ համաձայնութիւն կարեւորագոյն կէտերի վերաբերութեամբ, թիւրք պատուիրակները անսպասելի կերպով առաջադրեցին նոր անընդունելի պահանջներ։ Հաւանօրէն խաղաղ բանակցութիւնները կը դադարեն։ Պատերազմը Թիւրքիայի հետ կը վերսկսվի առաւել մեծ ուժով»։

Աթէնք.—Թագաւորի նախագահութեամբ խորհրդակցում է մինիստրների խորհուրդը։

Սօֆիա.—Մինիստրների խորհուրդը, քննելով ռուսաց և աւստրիական դեսպանների առաջարկութիւնները, գտաւ նրանց քիչ որոշակի ու բարենորոգումների գործադրութիւնը սակաւ ապահով։ Մինիստրների խորհուրդը որոշեց նախնական պատասխանի համար հարցնել Բէլգրադի և Աթէնքի կարծիքը։

Տեղական տեղեկութիւնների համաձայն Մակէդօնիայի ազգաբնակութիւնը տրամադրված է շատ խաղաղասիրութեամբ դէպի բօլգարները և յայտնում է, որ չէ կռւելու քրիստոնեայ զօրքերի դէմ ու համակրում է Մակէդօնիայում օրինականութիւն և կարգ ու կանօն մտցնելուն, ինչպէս բալկանեան պետութիւնների մէջ է տիրում։

Հռոմ.—Հակառակ մի ռուս լրագրի տեղեկութեան, բօլգարական դեսպանը խնդրեց Պ. Հ. Դ. թղթակցին հերքել կտրականապէս, թէ իբր նա դիմել է Իտալիային փոխառութեան խնդրով։

Վիեննա.—Ընդհանուր առմամբ զինուորական ծախքերի համար պահանջվում է 81,6 միլիօն կրօն, որից Աւստրիային բաժին է ընկնում 62 միլիօն, Ունգարիային 29,6 միլիօն կրօն։ Ֆինանսների մինիստրը յայտնեց, որ յիշեալ գումարը զօրաժողովի նպատակի համար չէ խնդրվում բնաւ. «Սակայն, —աւելացրեց մինիստրը, —Բալկանի վերջին դէպքերը յամառ կերպով դրդում են ուժեղացնելու մեր ռազմի ուժերը։ Այժմեան լարված կացութեան մէջ Աւստրո-Ունգարիան բարձրացնելու է իր հեղինակաւոր ձայնը և կը հետևէ խաղաղ քաղաքականութեան»։

Ունգարական պատգամաւորութիւնը ընդունեց զինուորական բիւջէն։

Աւստրիական պատգամաւորութիւնը ընդունեց Բօսնիայի համար որոշված գումարները։

Վաշինգտօն.—Լուրերի համաձայն՝ ամերիկական դրամատէրերի սենդիկատը մտադիր է 50 միլիօն դոլլարի փոխառութիւն տալ Թիւրքիային։

Բլագօվէշչէնսկ.—15 զինված չինացի Կուրավինի տեղում յափշտակեցին երկու պուդ և 10 ֆունտ ոսկի, սպանեցին ոսկի արդիւնաբերողին, վիրաւորեցին մի ծառայի։ Հալածելու ժամանակ սպանվեցին 6 կողոպտիչ, 2-ը խեղդվեցին Ամուր գետի մէջ։

Բլագօվէշչէնսկում 3 չարագործ յարձակվեցին Սիբիրի բանկի դրամատարի վրա, որ տանում էր 56,000 ռուբլի. ծանր վիրաւորեցին քաղաքապահ ոստիկանին և թեթև՝ վերակացուին։ Կողոպտիչներից մինը վիրաւորվեց և կալանաւորվեց։

(Լրագիրներից)

„Р. С.“-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը հետևեալ կերպով է նկարագրում Կ. Պոլսի այժմեան դրութիւնը.

Կ. Պոլսի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը, որ այժմ կտրված է ամեն տեսակ հաղորդակցութիւնից Եւրոպայի հետ, սարսափահար սպասում է արիւնալի սպանդանոցի։

Արդէօք գործում են այստեղ թիւրքաց կառավարութեան պրօվօկատոր-գործակալները, կառավարութեան, որ սովորել է շանտաժ յերիւրել Եւրոպային, թէ իբր խուժանը գազանութիւնների դիմէ, կամ անվերջ խառնակութիւններից ու ամեն կողմից ճնշման հասած ժողովուրդը յիրաւի նետվում է կատաղած գազանի նման դէպի իր զոհը. քրիստոնեաների դրութիւնը Կ. Պոլսում յամենայն դէպս սոսկալի է։

Նրանք աղերսում են օգնութիւն և սպասում են այդ օգնութիւնն ամենից առաջ Ռուսաստանից, որը, ասում են նրանք, բաւական է ձեռք մեկնէ... բաւական է երևայ Բօսֆորի ջրերում Սևծովի նաւատորմի փոքր մի խմբով, և մահմեդական խուժանը կը զսպվի։

Նաւատորմ ուղարկելը, ի հարկէ, ծայրայեղ միջոց է, և նա համազօր կը լինէր պատերազմի յայտարարութեան, որը Ռուսաստանը չէ կամենում։

Մենք էլ չենք կարող սառնասիրտ մնալ դէպի այն քրիստոնեաների աղաչանքները, որոնք մնում են անպաշտպան ֆանատիկ՝ ու վայրենի ամբոխի առաջ, որ պատրաստ է նրանց բզիկ-բզիկ անել։

Այսպէս թէ այնպէս Եւրոպան պէտք է օգնութեան հասնէ նրանց։

Չի կարելի 20-րդ դարում թոյլ տալ կրկնել Բարդուղիմէոսեան գիշերի միջնադարեան սարսափները։

Կ. Պոլիս.—(Առանց ցէնզուրի) Մահմեդական ազգաբնակութեան մէջ, ոչ միայն գաւառում, այլև Կ. Պոլսի մէջ, չափազանց մեծ յուզմունք է տիրում։

Մօլլաները գրգռում են ժողովրդին հրապարակային ու մզկիթային ճառերով՝ կառավարութեան համակրանքով ու երիտասարդ-թիւրքերի աջակցութեամբ։

Բոլոր ճառերի լոզունգն է՝ «մահ գեավուրներին»։

Սուտ են միատգամայն այն լուրերը, թէ բօլգարական քաղաքներում թիւրքերին կոտորում են։

Յոյները տեղի են ունենում գլխաւորապէս Պէրա և Ղալաթիա քրիստոնէաբնակ թաղերում։

Ոստիկանութիւնը անզօր է։ Եւրոպացիք կանգնած են ընդհանուր ջարդի սրբութեանի առաջ։ Կառավարութիւնը իր հեղինակութիւնը չը ձգելու համար շոյում է ամբոխի բնազդները և անկարգութիւնների առաջը չէ առնում։

Կ. Պոլսում սկսվել են քրիստոնեաների մասնակի ջարդեր։

Բօլգարիան և Սերբիան պատերազմի յայտարարութիւնը պաշտօնապէս ձգձգում են այն պատճառով, որպէսզի

զօրաժողովը վերջնականապէս աւարտուի և Թիւրք-բօլգարական և Թիւրք-սերբիական սահմանագլուխները լցվեն դաշնակից պետութիւնների զօրքերի անհրաժեշտ Թւով:

—

Չերնօգօրական և Թիւրքաց զօրքերի միջև այժմ սկսվել են մեծ ընդհարումներ: Նախկին փոքր կռիւները անցան չերնօգօրցիների համար նպաստաւոր կերպով: Թիւրքաց զօրքերը յետ նահանջեցին իրանց դիրքերից:

—

Թրքուհիները խմբեր են կազմակերպում պատերազմի դաշտը երթալու և վիրաւորներին օգնելու համար:

—

Թիւրքիան ուժով կալանաւորում է քրիստոնեայ երիտասարդներին և ուղարկում է նրանց պատերազմում կռւող զօրքերի շարքերը:

—

Հին-Սերբիայում անիշխանութիւն է տիրում: Իշխանութիւնները փախել են: Մահմեդականները հրոսակախմբեր են կազմել և յարձակվում են քրիստոնեաների գիւղերի վրա:

—

Կալկաթայի մահմեդականները (Հնդկաստանում) հսկայական միտինգներ են կազմակերպում մեծ պետութիւնների միջամտութեան դէմ:

—

Ներկայ պատերազմը իր արիւնհեղութեամբ խոստանում է լինել ամենազարհուրելին մինչև օրս եղած պատերազմներից: Երկու կողմերն էլ կռւում են կատաղի կերպով:

—

Նորատունկեան էֆենդին Կ. Պօլսում այլևս եւրօպական պետութիւնների ներկայացուցիչներին չէ ընդունում ժամանակ չունենալու պատրւակով:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Դէպի պատերազմ

Կ. Պօլիս, 20 սեպտեմբեր

Պատերազմը անխուսափելի!!

Ահա ահաւոր աղաղակը, որ Թիւրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը կը լսուի այսօր: Կացութիւնը ահագին փոփոխութեան մը կենթարկուի յանկարծ, հազիւ քանի մը օրերու մէջ, պատերազմի մը երկիւղին առջև դնելով ամբողջ երկիրը:

Հայերու վիճակը դարձեալ յուսահատական կը դառնայ:

Արշարունի պատրիարք հարկ է որ իր հրաժարականը ետ առնէ և գայ գործերու [illegible] մախորհուրդ վարելով ազգային գործերը՝ ներքին միջոցներով, սպասելով աւելի լաւագոյն օրերու, քանի որ պատերազմի օրերուն մէջ այլ ևս Բ. Դրան եղած դիմումներն ալ օգուտ չունին և անոնք բացարձակապէս անօգուտ պիտի ըլլան:

Խեղճ, տարաբաղդ Հայաստան:

Դարձեալ վայրենի գազաններու, անլուր ճիւաղներու քմահաճոյքին պիտի մատնուի անիկա, դարձեալ անիկա կեղեքումի և մահուան արհաւիրքներուն պիտի մատնուի, և պիտի չգտնուի ձեռք մը, որ այդ արիւնռուշտ ուժերը զսպէ ու կաշկանդէ:

Հայը դարձեալ պիտի մնայ բաղդին խաղալիք, իր դաւն ճակատագրին թողուած և իր թշնամիներուն սուրի քմահաճոյքին մատնուած, միայն Աստուած ունենալով իրեն ապաւէն:

Հետևաբար ազգը պիտի կրէ հետևանքը պատերազմին, առանց հեռաւոր և անմիջական յոյս մը իսկ ունենալու: Իղձերը և փափագները իր սրտի խորը թաղելով, դարձեալ պիտի երկարէ իր վիզը դաւաճան դրացիին, որ հանգիստ կտրէ, առանց գէթ ճիգ մը ընելու իր կեանքը փրկելու:

Եւ անիկա պիտի մորթոտուի, անիկա պիտի չարչարուի, պիտի բզկտուի, պիտի կեղեքուի և պիտի կողոպտուի դարձեալ, և անոնք որ անիկա ինքնապաշտպանութեան համար պատրաստելու պատրւակով ահագին դրամներ կորզած էին ազգէն, ապահովաբար երկու հրացան չպիտի տրամադրեն այս բազմաչարչար ժողովուրդին՝ գոնէ ոչխարի պէս չմեռնելու միջոց մը տալու համար անոր, որուն գլխուն վրայ դարձեալ սև ու դաժան ամպեր կը դիզուին:

Հիմա այս պայմաններուն մէջ դարձեալ հայերը պիտի սպասեն, որ փոթորիկն անցնի և դարձեալ գան հաշուեյարդարները կարգադրելու արևելեան խնդիրն և յանուն իր աղատութեան և մարդկային իրաւանց իր 300,000 զաւակներուն զոհուիլը տեսնող ազգին բաժին մը հանեն... իբր ողորմութիւն:

Եւ խնդիր է, թէ այդ ողորմութիւնը տուող պիտի ըլլա՞յ: Պատերազմը դարձեալ յոյս մը կը բերէ, սակայն առանց հաստատ իրականութիւն մը ըլլալու:

Այսօր իրականութիւնը սա է, որ հայերը պատրաստուած են կրելու բոլոր դառնութիւնները պատերազմի մը, որմէ բնաւ ոևէ օգուտ չունին:

Այսօր Կ. Պօլիսէն մեկնող շոգենաւեր անդարձ օտարութեան մէջ կորսուելու համար մենէ բաժնեցին հարիւրաւոր ընտիր ու յուսալից երիտասարդներ, որոնք զէնքի տակ կոչուած էին պատերազմելու համար Թիւրքիոյ այն թշնամիներուն դէմ, որոնք յանուն խալամական լուծին տակ կեղեքուած քրիստոնէութեան այս պատերազմը բացած են:

Այդ երիտասարդներէն շատերը կը փչանան անտեսապէս, այդ երիտասարդներէն շատերը կորսուելու կերթան օտարութեան մէջ: Իբր թէ մինչև հիմա տրուած զոհերը բաւական չըլլային, հիմա ալ այս կերպով կը փչանան բազմաթիւ հայեր, որոնք դիրքի և բաղդի տիրացած էին իրենց սեփական ուժերով:

Հետևաբար պատերազմը՝ տակաւին իր սաղմին մէջ՝ յուսահատութիւն պատճառած է հայոց և երբեք ոևէ խանդավառութիւն չի ներշնչեր, մինչ թիւրքերը յայտնապէս ցոյց կուտան ռազմասէր տրամադրութիւններ:

Միակ յոյսը, որ հայերը կրնան ունենալ, ան ալ արևելեան խնդրոյն ընդհանուր հաշուեյարդարութեան յոյսն է, որմէ մեծապէս կրնանք օգտուիլ:

Երկու օրէ ի վեր արդէն կը շրջին տարօրինակ զրոյցներ, որոնք կապացուցանեն եւրոպական դիւանագիտութեան, մանաւանդ ռուս դիւանագիտութեան բարեացակամութիւնը դէպի հայոց ազգը:

Կըսուի թէ Եւրոպա կերաշխաւորէ ապահովել բալկանեան պետութեանց խաղաղեցումը, եթէ սակայն Թիւրքիա Մակեդոնիոյ և Հայաստանի ինքնավարութեան ծրագիրն ընդունի:

Կըսուի թէ Թիւրքիա չի յօժարիր առանց արիւն թափելու կայսրութեան ամբողջութիւնը վտանգող այս կարգադրութիւնն ընդունելու, որով պատերազմը անխուսափելի կը դառնայ:

Սակայն այս զրոյցին հետ՝ նաև Կ. Պօլսոյ մէջ զրոյց կը շրջի, թէ Եւրոպա աւելի վճռական քայլ մը առնել որոշած է, Թիւրքիոյ ամբողջութիւնը պահպանելու համար առաջարկելով ընդունիլ եւրոպական կոնտրօլ, ինչ որ բնական է՝ պետութեան վերջ տալ պիտի նշանակէր:

Թիւրքիոյ ընդդիմութիւնը ուրիշ նշանակութիւն չպիտի ունենայ, եթէ ոչ պատերազմէ մը յետոյ աւելի ծանր պայմաններով գալ նոյն եզրակացութեան:

Այս երկու կարևոր կարգադրութիւններէն որն որ ալ ընդունի, արդիւնքը հայոց համար միշտ նպաստաւոր է:

Հայը անկախութեան ձգտելու ոևէ պատճառ չունի: Հայոց միակ իղձն երկրին մէջ կատարեալ հաւասար իրաւունք, և կեանքի, ինչքի և պատիւի ապահովութիւն է:

Հայը իբր գործունեայ և մշակուած տարր՝ աւելին ձեռք բերելու կարող է և ձեռնհաս: Անիկա տնտեսական գետնի, քաղաքակրթութեան մէջն ալ կարող է գրաւել առաջնակարգ դիրք և ապահովել իրեն համար դիւրակեցութիւն մը և անդորր ու երջանիկ կեանք մը:

Հետևաբար եւրոպական կօնտրօլ ամբողջ Թիւրքիոյ վրայ կամ ինքնավար Հայաստան մը իրեն համար շատ մեծ տարբերութիւններ չեն ներկայացներ:

Բաւ է որ իրեն նախնական իրաւունքները ապահովուին, մնացորդը արդէն կրնայ ինքն իր ձեռքերովը կերտել:

Կ. Պօլսոյ հայոց և գաւառի բազմաչարչար հայութիւնը այս ճգնաժամին մէջ իր աչքերը ուղղած է դէպի սահմանին միւս կողմը, Արարատի միւս կողմը, և կը սպասէ, որ իր դարաւոր սիրելի Էջմիածինը իր հովանաւոր Արծիւին թևերովը հովանաւորէ իր հօտը:

Տխուր, շատ տխուր փորձառութենէ մը յետոյ այսօր ընդհանուր տրամադրութիւն մը կայ ազգովին ամեն բան ընելու, շահելու համար ռուս կառավարութեան բարեացակամութիւնը դէպի մեր խեղճ ու տառապած ազգութիւնը:

Ասոր համար Թիւրքերն այս միջոցիս շատ զայրալից երևոյթ մը առած են հանդէպ հայոց:

Թիւրքահայոց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին դիմելը ի չարն մեկնելէ յետոյ, հիմա ալ չարաչար կը քննադատեն Արշարունի պատրիարքը, որ ռուս լրագրի մը թղթակցին Ռուսիոյ հանրային կարծիքն ի նըպաստ հայոց մշակել յանձնարարած էր:

Սակայն ասոնք և ոչ մէկ ազդեցութիւն ըրած են հայոց վրայ, որոնք միայն Ռուսիոյ հովանաւորութեամբ կարելի կը տեսնեն Հայաստանի աղէտալի կացութեան դարմանը, և թերևս այդ մտքով ալ պիտի աշխատին, երբ պատերազմը իրական դառնայ:

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐԻ ՆՈՐՄԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՐՑԸ

—

Ներկայումս գործակատարների նորմալ աշխատանքի խնդիրն է դրված հրապարակի վրա և պահանջվում է, որ նրանց հնարաւորութիւն տրվի օրական մի երկու ժամ նուիրելու իրանց ընտանիքին, հոգալու իրանց մտաւոր և ֆիզիկական զարգացման—աշխատանքը արդիւնաւորանող այդ երկու անհրաժեշտ գործօնների—մասին:

«Իրաւունք ունի մեր հայրենիքը,—ասում է մեր քաղաքի հայրերից պ. Բեզօբրազօվը,—ոչ միայն ամբողջովին, այլ անգամ մասնակի կերպով կրճատել իր առևտրա-արդիւնաբերական գործունէութիւնը: Մեր ազգաբնակութեան հարստութիւնը մի բարձրութեան վրա է գտնըվում արդեօք, որը թոյլ տար մեզ այսպիսի փարթամութիւն, ճոխութիւն: Անգլիան և Գերմանիան ողողել են աշխարհը իրանց ապրանքներով և իրանց միջազգային առևտրի բալանսը փակում են արտահանութեան յաւելումով, ներմուծութեան համեմատութեամբ, իսկ մեր բալանսը վերջանում է մինուսով, բացով. մենք փոխառութիւններ ենք անում:

«...Մի՞թէ այսպիսի պայմանների մէջ մենք պէտք է կրճատենք աշխատանքի ժամերը: Ոչ, մենք պէտք է աշխատենք, որպէսզի կարողանանք մեր պարտքերը վճարել, և միայն այն ժամանակ մենք իրաւունք կունենանք հանգստանալու, երբ մեր բալանսը կը յանգի զերօյին»:

Մենք միանգամայն համաձայն ենք պ. Բեզօբրազօվի հետ, որ մեր առևտուրն ու արդիւնաբերութիւնը անգլիականի և գերմանականի համեմատութեամբ չափազանց յետ է մնացել, և աւելի յետ կը մնայ, եթէ ամեն ինչ մեզանում մնայ այնպէս, ինչպէս որ կայ:

Ի՞նչ խօսք կարող է լինել մեզանում ազգաբնակութեան հարստութեան մասին, երբ հազարաւոր դեսեատիններով ամենաընտիր հողեր գտնվում են մասնաւոր ձեռքերում, իսկ բուն ժողովուրդը՝ հողազուրկ, մի բուռն հողի կարօտ, գաղթականութեան ցուպը ձեռքին, թողած իր ծննդավայրը, դիմում է հեռու վայրեր, օտար երկիրներ, իր ընտանիքի համար մի կտոր հաց ճարելու:

Ի՞նչ խօսք կարող է լինել առևտրի և արդիւնաբերութեան զարգացման մասին, երբ ազգաբնակութիւնը խարխափում է խաւարի մէջ, երբ մեր դպրոցներն ու կրթական հաստատութիւնները իրանց կոչմանը չեն համապատասխանում, իսկ եղածներն էլ այնքան քիչ են և ազգաբնակութեան համեմատութեամբ այնպիսի ողորմելի թիւ են ներկայացնում և այնպիսի պայմանների մէջ են դրված, որ միմիայն արտօնեալներին են մատչելի:

Դուք Եւրոպայի կրթված գործարանատիրոջ, վաճառականի և բանւորի դէմ դնում էք մեր տգէտ գործարանատիրոջը, վաճառականին ու բանւորին և պահանջում էք, որ այս վերջինները իրանց անդադրում աշխատանքով մրցեն նրանց դէմ, զարգացնեն հայրենի առևտուրն ու արդիւնաբերութիւնը և միջազգային շուկաներ խլեն եւրոպացոց ձեռքից:

Եթէ մեր ժողովուրդը, չը նայելով նրա մինչև այժմ կատարած չափազանց շատ աշխատանքին, արժու ամենայնիւ աղքատ է, դրանից չը պէտք է հետևցնել ուրեմն, որ այդ աղքատութեան պատճառները աշխատանքի քանակի մէջ չը պէտք է որոնել...

Առևտրի ու արդիւնաբերութեան զարգացման գերագոյն խթանը ոչ թէ գործակատարի անդադրում աշխատանքն է, այլ ընդհանուր ազգաբնակութեան մտաւոր մակերևոյթի բարձրացումը, գիտութեան, ճըշմարիտ և ոչ կաղապարներով այլակերպած գիտութեան ընդհանրացումը, հողային հարցի նպատակայարմար լուծումը, անմշակ վայրերի ոռոգումը և այլն և այլն...

Մի հայեացք ձգեցէք մեր առևտրա-արդիւնաբերական հիմնարկութիւնների ցուցակի վրա և դուք կը տեսնէք, որ ամենաարդիւնաւէտ ձեռնարկութիւնները գտնվում են օտարահպատակների ձեռքին. ինչու. որովհետև մենք տգէտ ենք, մենք միմիայն չարչութիւն անելու ենք ընդունակ:

Բէլգիացիք, անգլիացիք և ուրիշները գալիս են մեր երկիրը, մեր աչքի առաջ մըշակում են մեր հանքերը, և մեր երկրի հարստութիւններով լցնում իրանց գրպանները: Եւ մենք, հայրենիքի փառքի կեղծ նախանձախնդիրներս և մեր սեփական երկրի հարստութիւնից օգտվելու անընդունակներս, մեր զանազան տեսակի բացերը ծածկելու համար գնում ենք նրանց մօտ, և ծանր պայմաններով՝ մեր երկրից տարած ոսկիները փոխառութիւնների միջոցով նորից յետ ենք բերում մեր երկիրը և այդպիսով ազգաբնակութիւնը պարտքի տակ գցում, որպէսզի յետոյ ասենք նրան. «Դու հանգստանալու իրաւունք չունես, աշխատիր, որպէսզի պարտքդ վճարես»:

«Եթէ գործակատարին առանձին հանգստի իրաւունք տանք,—շարունակում է պ. Բեզօբրազօվը,—այն ժամանակ հաւասարապէս այդ իրաւունքը պէտք է տանք և մի շարք ուրիշ աշխատաւորների՝ գիւղական բանւորին, երկաթուղու ծառայողներին, պօստի և ինտելիգենտ պրօֆեսիա ունեցող բոլոր անձնաւորութիւններին, բժիշկներին, փաստաբաններին, դերասաններին և այլն»:

Չը գիտենք ինչով բացատրենք մարդկանց՝ հանգստի մասին ունեցած այսպիսի հասկացողութիւնը: Բանից դուրս է գալիս, որ բժիշկը, փաստաբանը, դերասանը, դրանց թւում ի հարկէ նաև բանկային և այլ հիմնարկութիւնների ծառայողները, օրվայ մէջ հանգիստ րօպէ չունեն, «հետևապէս,—աւելացնում է պ. Բեզօբրազօվը,—հանգստեան ժամեր որոշել միայն գործակատարների համար, սոսկալի անարդարութիւն կը լինի»:

Չը գիտենք ինչպիսի «արդարութեան» մասին է խօսվում, բայց մենք գիտենք այն, որ համեմատել գործակատարի աշխատանքի տևողականութիւնը բժշկի, փաստաբանի, դերասանի, բանկերում և այլ հիմնարկութիւններում ծառայողների աշխատանքի տևողականութեան հետ չէ կարելի:

«Ես գործակատարի հանգստին դէմ չեմ»—ասում է պ. Բեզօբրազօվը և իր ունկնդիրներին համոզելու համար, որ յիրաւի գործակատարները տարվայ մէջ բաւական ժամանակ ունեն հանգստանալու, աւելացնում է. «Հանգստանալու համար մենք ունենք 52 կիրակի և 63 տօն=115 օր.—տարվայ մէկ-երրորդ մասը»: Արդ՝ էլ ինչ հանգստի մասին կարող է խօսք լինել:

Այո, պ. Բեզօբրազօվի յիշած 115 օրվայ հանգիստը գոյութիւն ունի բանկերում և նման հիմնարկութիւններում ծառայողների, այլ ոչ գործակատարների համար, որոնք օրական աշխատում են 12—15 ժամ, այլ ոչ թէ 5—6 ժամ, ինչպէս բանկային հաստատութիւններումն է:

Իրողութիւնն այն է, որ գործակատարների մի մասի համար միայն գոյութիւն ունի 52 կիրակին, միւսների համար այդ էլ գոյութիւն չունի: Իսկ տօներից միմիայն 5-ն է տօնում գործակատարը—1 օր Նոր-Տարուն, 2 օր Ծննդին և 2 օր էլ Զատկին:

Gs.

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՐՑ

—

«Հօրիզօնի» № 201-ում, Հալաբարի իգական պրօգիմնազիայի բացման առիթով, Հարօլդ ծածկանուան տակ մի պարոն ի միջի այլոց գրում է հետևեալը. «Մնում է, որ Հալաբարի պրօգիմնազիան չը դառնայ սոսկ ռուսերէն խօսել սովորեցնող մի դըպրոց, այլ կարողանայ իսկապէս կրթել, զարգացնել երեխաներին՝ իր ծրագրի մէջ պատշաւոր տեղ տալով տեղական լեզուներին ու գրականութեան»:

Շատ խելացի և ժամանակակից մտքեր, որոնք վերոյիշեալ պրօգիմնազիայի հիմնար-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՈՒԽՈՒՄԻ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՆՐ ԾԽԱԽՈՏԱԲՈՅԾՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ ԾԽԱԽՈՏԱԲՈՒԾՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ *)

(Ա. Ճահնազարեանի)

—

Ինչպէս որ կարելի է տեսնել վերն ասածից, Սուխումի շրջանի մանր ծխախոտաբոյծները մատչելի վարկի կանօնաւոր կազմակերպութիւն չունենալու պատճառով փողի մեծ կարիք են զգում և շնորհիւ այս բանի նիւթական մեծ կախումն ունեն ծխախոտի վաճառականներից, որոնք անխիղճ կերպով շահագործում են նրանց:

Շրջանումս գոյութիւն ունեցող վարկի ընկերակցութիւնները սոսկ մանր վարկի փոխատուութեամբ բնաւ չեն կարող բաւարարութիւն տալ ծխախոտաբոյծների միջին դասին, որ իր ունեցած տնտեսութեան բնոյթի բերմամբ կարիք ունի բաւականին խոշոր շրջանառութեան, որ կարող է հասնել մինչև 500 րուբլու:

Ծխախոտաբուծութիւնը զարգացնելու և մանր տնկարանատէրերի շահերը զանազան շահագէտ գնողների, ծխախոտի գործարանատէրերի և նրանց գործակալների բազմաձև անտանելի շահագործումից պաշտպանելու համար ամենանպատակայարմար միջոցը կը լինէր այն, որ Սուխումի շրջանի մանր վարկի հաստատութիւնների մէջ կատարած են գրաւականի գործողութիւններ, որպէսզի հում ծխախոտը գրաւ դնելով փոխառութիւն անէին ի հաշիւ յատուկ գրաւականի վարկի:

Եթէ վարկի ընկերակցութիւնները ծխախոտի քաղը վերջանալուց յետոյ անյապաղ կարողանային փոխատւութիւն անել իրանց անդամներին հաւաքած ու կապած ծխախոտը գրաւ դնել տալով, ապա տնկարանատէրերը բնաւ ստիպված չէին լինի կանխավճարի համար իրանց տնտեսութեան միակ արդիւնքն այնքան աննպաստ պայմաններով ծախելու զանազան վաճառականներին:

Բանն այն է, սակայն, որ օրէնքով աւանդն անպատճառ պէտք է պահվի ընկերութեան պատկանող շէնքի մէջ և կամ նրա տրամադրութեան ու փականքի տակ. այն ինչ՝ այս օրէնքը բացարձակապէս անհնարին է գործադրել թելի վրա շարած հում ծխախոտի վերաբերմամբ. որովհետև

1) Տնկարանատէրերը փողի ամենամեծ կարիքը սեպտեմբերի կէսից մինչև հոկտեմբերի կէսն են զգում. այսինքն յատկապէս այն ժամանակ, երբ ծխախոտը թէև տնկարանից հաւաքած են լինում, բայց դեռ ամենևին կարելի չէ վաճառքի հանել. տակաւին երկար ժամանակ և ամենայն խնամքով պէտք է շարունակեն մշակութիւնը, այն է՝ չորացնեն, տեսակաւորեն, տեմեթ անեն և դենգ կապեն. հետևապէս տնկարանատէրը երբեք չէ կարող շուկայի համար դեռևս անպատրաստ ծխախոտն ընկերութեան յանձնել ի պահպանութիւն:

2) Ծխախոտաբոյծների միջին դասի տընկարանատէրը երկու դեսեատինանոց տընկարանից ստանում է 2000—3000 թեռ*) ծխախոտ. իւրաքանչիւրը 7 արշին երկարութեամբ, որ պէտք է չորացնէ յատուկ սարայների մէջ, որոնցից ամեն մէկը իր կարգ ու սարքով բռնում է 400 քառ. սաժ. ոչ պակաս տարածութիւն, այնպէս որ ծխախոտի թեռերը, մանաւանդ արդէն չորացած թեռերը, հնարաւոր չէ տնկարանից հեռու տեղ փոխադրել, որովհետև փոխադրութեան միջոցին քնքուշ, չորացած տերևները կարող են պատառ-պատառ լինել, որից ծխախոտի գինը մեծապէս կընկնի*):

Եթէ մինչև իսկ ընդունենք էլ, որ ծխախոտի թեռերի փոխադրութիւնը հնարաւոր բան է, այդ դէպքումն էլ ծխախոտի գրաւականով փոխատուութիւն անող մանր վարկի հաստատութիւններն ստիպված պէտք է լինեն մի այնպիսի հսկայական սարայ շինելու, որտեղ իւրաքանչիւր գրաւ դնող ընկեր իր յատուկ բաժանմունքն ունենայ, որի մէջ ինքն իր ընտանիքով ազատօրէն կարողանայ առաջ տանել իր ծխախոտի մնացած մշակութիւնը. բայց որովհետև ամեն մի տնկարանատիրոջ սարայը մօտ $^1/_6$ դեսեատին տեղ է բռնում, ուստի 200 անդամից բաղկացած մի փոքրիկ ընկերութիւն հարկադրված կը լինի 33 դեսեատին տեղ բռնող մի հսկայական սարայ շինելու. մի բան, որ և՛ անհեթեթ է, և՛ տեխնիկական տեսակէտից միանգամայն անկարելի գիւղերում:

3) Թերևս կարելի լինէր օրէնքի մի այլ տրամադրութիւնից օգտվելու, որի համաձայն աւանդը հնարաւոր է թողնել հէնց գրաւ դնողի տանը, միայն ընկերութեան վարչութեան փականքի տակ. սակայն այս էլ հնարաւոր չէ, որովհետև ծխախոտի սարայները կողքի պատեր, պատուհաններ ու դռներ չունեն, հետևապէս և չեն կարող կողպվել:

Հասկանալի է ուրեմն, որ հում ծխախոտը քաղվելու օրից սկսած մինչև դենգեր կապելը անհրաժեշտօրէն պիտի մնայ տնկարանին կից շինված յատուկ շէնքերում յետագայ մշակութեան համար:

Իսկ ինչ վերաբերում է ծխախոտի դենգերին, պէտք է ասել, որ ուզած տեղը կարելի է փոխադրել առանց որևէ դժուարութեան. ուստի և աւանդ դրված ծխախոտի դենգերը ընկերութեան պատկանող շէնքերում պահ դրվելը և հնարաւոր է, և՛ նպատակայարմար:

Բայց բուն խնդիրն այն է, որ, ինչպէս ասացինք վերև, տնկարանատէրերը փոխատւութեան ամենամեծ կարիքը սեպտեմբերին և հոկտեմբերին են զգում. մինչդեռ ծխախոտի աշխատանքը վերջանում է շատ ուշ, վերջնական դենգեր կապելը դեկտեմբերից կամ յունվարից առաջ չէ լինում. իսկ եթէ ընկերութիւնը փոխատւութիւն անէ միմիայն դենգեր կապելուց յետոյ, այդ ժամանակամիջոցումն էլ տնկարանատէրերը բան չեն ունենայ գրաւ դնելու, քանի որ ծխախոտը դեռ ևս սեպտեմբերից ծախած կը լինեն զանազան շահադէտների ու գործարանատէրերի իրանց համար վերջին ծայր աննպաստ պայմաններով:

Հետևապէս մնում է, որ երկուսից մէկն անեն. կամ բոլորովին իրաւունք չը տան վարկի և փոխատու խնայողական ընկերութիւններին ծխախոտ գրաւ դնել տալով փոխատւութիւն անելու և կամ ընդհակառակն աչքի առաջ ունենալով մի կողմից այն, որ արդէն հասունացել և բացարձակ անհրաժեշտութիւն է դարձել վերոյիշեալ ընկերութիւններին գրաւականի գործողութեան իրաւունք տալը, իսկ միւս կողմից էլ ծխախոտի մշակութեան առանձնայատուկ պայմանները, թոյլ տան, որ վարկի ընկերութիւնները դեռ ևս սեպտեմբերից փոխատւութիւն անեն հում ծխախոտ գրաւ դնել տալով և գրաւը ժամանակաւորապէս գրաւ դնողի մօտ թողնելով յետագայ մշակութեան համար, որից յետոյ միայն իբրև արդէն կապված դենգեր տեղաւորել տան ընկերութեան պահեստարանում:

Սուխումի շրջանի վարկի և փոխատու-խնայողական ընկերութիւններին մի այսպիսի արտօնութիւն տալու բացարձակ անհրաժեշտութիւնն զգալի է մանաւանդ այժմս, քանի որ ծխախոտի խոշոր գործարանատէրերից մի քանիսը, այն է՝ Լաֆերմ, Բոգդանով, Դուկատ և ուրիշները, այս տարի վճռել են սինդիկատ կազմել «հում ծխախոտն հաւաքաբար գնելու համար»: Եթէ նախկին թոյլ մրցման միջոցին գործարանատէրերն այնու ամենայնիւ ամենաանտանելի շահագործման էին ենթարկվում գնողների կողմից, ներկայ հաւաքական գնման դէպքում, երբ սինդիկատի շնորհիւ գնի մրցում առաջ չի գայ, վերջնականապէս պիտի քայքայվեն անօգնական ծխախոտաբոյծները, որոնց գործերն առանց այն էլ շատ վատ են գնում:

Սուխումի շրջանի մանր վարկի հաստատութիւնները գրաւականի գործողութեան մի այսպիսի արտօնութիւն ձեռք բերելուց յետոյ՝ կարող են այնպէս անել, որ հնարաւորութիւն ունենան հաւաքաբար ծախելու ոչ միայն գրաւ դրված ծխախոտը, այլ և ընկերներին պատկանող, բայց գրաւ չը դրված՝ ծխախոտն էլ. այս ճանապարհով սկզբնապէս թերևս կարողանան մասամբ թուլացնել կազմվելիք սինդիկատի կործանարար ազդեցութիւնը և աւելի տանելի պայմաններ ստեղծել ծխախոտավաճառութեան համար, մինչև որ ապագայում այնքան զարգանայ ընկերակցական ոգին, որ շրջանիս տնկարանատէրերը ձեռք ձեռքի տուած

*) Տես «Մշակ» № 215.

*) Թեռ—թել, որի վրա շարված են ծխախոտի տերևները:

*) Հէնց այս նկատառումով է, որ ամեն տնկարան իր առանձին սարայը և տնկարանն ունի թեռերը չորացնելու, տեսակաւորելու, տեմեթ անելու և դենգ կապելու համար:

կուլթեան նախաձեռնողները՝ նախագահութեամբ բժ. Իգիթեանի՝ կարող են իրագործել, եթէ վճռեն, որ տեղական լեզուների դասատուութիւնը պիտի պարտադիր լինի, իբրև կարևոր առարկաների. այլապէս՝ այդ լեզուները պիտի արհամարհված լինեն՝ ամօթ է ասել ոչ այնքան դպրոցների վարչութեան կողմից, որքան երեխաներից շատերի ծնողներից, որոնք դիմում են գիմնազիական վարչութիւններին, որ մայրենի լեզուն չը սովորեցնեն։

Այո, կան մեր մէջ՝ մանաւանդ հայերիս՝ այնպիսի ծնողներ, որոնք ազգային ինքնասիրութեան և պատւասիրութեան զգացմունքի նշոյլ չունեն, որոնք ամեն բանի վրա նիւթական շահի տեսակէտից են նայում, որոնք իրանց հայ են անուանում, երբ այդ հարկաւոր է մի որևէ պաշտօն ստանալու այս ինչ կամ այն-ինչ հիմնարկութիւնների մէջ. իսկ իրականապէս՝ նըրանք ոչ հայ են, ոչ կոսմօպոլիտ, այլ եսասէր, շահասէր, առանց իդէալի անհատներ, ինչպէս ռուսաց առածն ասում է՝ «Отъ своихъ отставшiе и ни къ чему не приставшiе» անհատներ։ Այդ ամենը իրականութիւն է՝ մանաւանդ նկատելի՝ մեր ինտելիգենտ և բուրժուա կոչվող դասակարգի մէջ. դա մի ախտ է, որը ոչնչացնելով նրա մէջ ազգային ազնիւ զգացմունքը իր բոլոր վեհ գաղափարներով՝ ենթարկում է նրան այլասերման և ոչնչացման, ի բացմացնելով զզւելի չտեսների (parvenu) տիպերը։ Ինչով պիտի դրա առաջը առնել. միայն նոր, աւելի ազնիւ, իդէալական և առողջ բարոյական տէր սերունդ պատրաստելով դպրոցների միջոցով, որոնք, համաձայն մանկավարժութեան անխախտելի սկզբունքների, կարող են տալ վերոյիշեալ սերունդը, որը կարողանայ հասկանալ, որ եթէ նա չէ սիրում, չէ յարգում իւրայինը, չէ կարող յարգել ուրիշներինը և մանաւանդ յարգվել ուրիշներից։

Ապա ուրեմն Հայլաբարի պրոգիմնազիայի հիմնադրութեան յարգելի նախաձեռնողները պիտի գլխաւորապէս այս հարցի վրա ուշադրութիւն դարձնեն, որպէս զի այդ նոր կրթական հիմնարկութիւնը հասարակական ինիցիատիւով հիմնված՝ լինի իսկական կրթարան թէ մանկավարժական, թէ ազգային և թէ համամարդկային տեսակէտից, տալով հոգեպէս և բարոյապէս առողջ սերունդ մեր այժմեան այլասերվող հասարակութեան մէջ։ Այո, պիտի պահանջել, որ մայրենի լեզուները ոչ թէ ֆիկտիվօրէն, այլ իրականօրէն պարտադիր լինեն, որպէս զի անարժան պատւասիրութիւնից և ինքնասիրութիւնից զուրկ ծնողները չը համարձակվեն դիմել դպրոցական վարչութիւններին, որ նրանց ողորմելի երեխաներին մայրենի լեզուն չը սովորեցնեն։

Ներկայումս էլ, թէ ինչ գաղափար պիտի կազմեն յիշեալ վարչութիւնները այդ տեսակ ծնողների մասին։ Ներկայումս յայտնի է, որ մեր տէրութեան կարգադրութեամբ Պետերբուրգում բացվել են կուրսեր ծայրագաւառների լեզուները սովորեցնելու ռուսների համար. և ինչպէս մեզ պատմեց յայտնի գիտնական պրոֆ. Մարրի օգնական Աղոնցը, որը դասաւանդում է հայոց լեզու, ռուսները մի առանձին եռանդով սովորում են մեր լեզուն, որը պիտի հարկաւորվի նրանց մեր երկրում պաշտօնավարութեան ժամանակ. Իսկ մենք մեր լեզուն հարկաւոր չենք համարում սովորեցնել մեր զաւակներին, որոնցից շատ-շատերից մենք լսել ենք նախատինք դէպի իրանց անարժան ծնողները, որոնք իր ժամանակին չեն սովորեցրել մայրենի լեզուն, դառնալով պատճառ նրանց այլասերման և իդէալազրկութեան։ Եթէ կամենում ենք, որ

մեզ սիրեն, յարգեն և մարդու տեղ դնեն ուրիշները, պիտի ինքնասիրութեան, պատւասիրութեան և ազգասիրութեան զգացմունքներ, որոնք յատուկ են լուսաւորեալ ազգերին, ցոյց տանք բացարձակապէս. այլապէս օտարները պիտի արհամարհեն մեզ, մարդու տեղ չը դնելով։

Այս բոլորը ի նկատի ունենալով, անշուշտ Հայլաբարի պրոգիմնազիայի հոգաբարձութիւնը կաշխատի, որ մայրենի լեզուները պարտադիր լինեն և դրա դէմ իշխանութեան կողմից ոչ մի արգելք չի լինի։

Բժ. Բ. Ազատեան

ՈՉԽԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ I ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

Մօսկվա, 23 սեպտեմբերի

Գոլիցինեան Գիւղատնտեսական Կուրսերի շէնութեան մէջ այսօր բացվեց Ոչխարաբուծական Համառուսական 1-ին Համագումարը։

Համագումարը կազմակերպող կոմիտէտի նախագահ Ա. Ս. Երմօլօվը բաց արեց համագումարը, բացման ճառը նուիրելով ոչխարաբուծութեան նշանակութեան մասին։ Նա շեշտեց, որ ներկայիս կազմակերպված ցուցահանդէսն ապացոյց է, թէ ոչխարաբուծութիւնը չէ ընկնում, այլ աւելի բարգաւաճում է Ռուսաստանում։ Նախկին ցուցահանդէսներից և ոչ մէկը չէ կարող մրցել ներկայի հետ իր տեսակների շատութեան և որակի կողմից։ Ռուսաստանի ոչխարաբուծութեամբ հետաքրքրվում են օտար պետութիւններ ևս, որոնցից 2 ներկայացուցիչներ այստեղ են։ Ներկայ համագումարով Ռուսաստանում բացվում է մի նոր դարագլուխ մասնաւորապէս ոչխարաբուծ. և ընդհանրապէս գիւղատնտեսութեան համար։ Վերջացնելով իր ողջոյնի խօսքերը, նա առաջարկում է անցնել պրեզիդիումի ընտրութեան։

Կազմակերպող կոմիտէտի կողմից առաջարկվում են մի շարք թեկնածուներ, որոնք եւ բաց քուէարկութեամբ միաձայն ընտրվում են ժողովականներից։

Նախագահ համագումարի ընտրվում է Ա. Ս. Երմօլօվը։

Պրեզիդիումի մէջ մտնում են 2 նախագահի օգնականներ և 2 քարտուղարներ։

Ընտրութիւններից յետոյ տեղի ունեցան ողջոյնի ճառերը։

Ռուսաստանի բազմաթիւ կողմերից եկած ներկայացուցիչներն ողջունում էին ներկայ համագումարը, բարեմաղթում նրան արդիւնաւէտ աշխատանք և յոյս յայտնում, որ համագումարը պիտի կարողանայ բաւարարութիւն տալ այն բոլոր հարցերին, որոնք դրված են նրա առաջ։

Ճառախօսների մէջ ամբիօն է բարձրանում «Մշակի» խմբագիր Ա. Քալանթար և հակիրճ կերպով ասում է հետևեալը.

«Կովկասի Կայսեր. Գիւղատն. Ընկ., Հայ Գիւղատնտ. Ընկ. և ինստուկտօրների կողմից ողջունում եմ այս համագումարը։ Մեզ կովկասցիներիս համար աւելի նշանակալից են այն խնդիրները, որոնք այսօր դրված են համագումարի առաջ։ Թերևս ոչ մի երկրում ոչխարաբուծութիւնը չէ խաղում այնպիսի մեծ դեր, որպիսին Կովկասի ազգաբնակութեան համար։ Ոչխարաբուծութիւնը Կովկասում ընդգրկել է ընդարձակ սահմաններ։ Մեծ քանակութեամբ հողաբաժիններ չեն մշակվում և թողնվում են անասունների համար որպէս արօտատեղիներ, քանի որ ոչխարաբուծութիւնը լայն ծաւալ է ստացել Կովկասում։ Ոչ մի շրջան չունի այնքան տեսակներ, որքան Կովկասը. նա ուղարկել է ցուցահանդէսին քսան տեսակներ, որոնք աչքի են ընկնում նաև իրանց որակով։ Այդ տեսակները դարերից ի վեր պահել են իրանց առանձնայատկութիւնները՝ կաթի, բրդի առատութիւն և այլն։ Կովկասը առանձին ուշադրութեամբ է վերաբերվում դէպի այս համագումարը։ Յուսով ենք, որ նա ցոյց կը տայ մեզ նպատակայարմար միջոցներ։ Կրկին անգամ մեր ջերմագին ողջոյնները համագումարին, որից մենք շատ սպասելիքներ ունենք»։

Ծափահարութիւնների տակ Ալ. Քալանթարը իջնում է ամբիօնից։

Ցնցատակութեան արժանի է համագումարի ինսպէկտօրներից իշխ. Շչերբատովի ճառը. «Ես ներկայացուցիչ չեմ և ոչ մի ընկերութեան,—ասում է նա,—ես խօսում եմ համայն ռուս գիւղացիութեան անունից, որ այսօր արթնացել և հետաքրքրութիւն է ցոյց տալիս դէպի գիւղատնտեսական հարցերը։ Ռուս գիւղացիութիւնը քաղցած է և սառած։ Նա չունի ուտելու միս, չունի շոր հագնելու։ Այն միսը, որ ուտում է ռուս գիւղացին, չի կշտացնի մի կատու անգամ։ Մեր առաջ դրված առաջին հարցն է՝ ինչպէս կերակրել ու տաքացնել ռուս գիւղացուն։ Դրա պատասխանը ես գտնում եմ նրանում, որ ոյժ պիտի տալ ոչխարաբուծութեան տարածմանը...» (Ծափահարութիւններ)։

Խօսում է նաև գերմանական գիւղատն. ընկ. ներկայացուցիչը. «Մենք բաղդաւոր ենք զգում մեզ, որ կարողացանք այցելել ոչխարաբուծական ցուցահանդէսը։ Ասածսներս լոկ խօսքեր չեն։ Այստեղ մենք տեսանք շատ նորութիւններ մեզ համար։ Ծանօթացանք մի քանի տեսակների հետ, որոնց պէս լաւերը աշխարհի ոչ մի կողմերում էլ չի գտնվի։ Մենք համոզված ենք, որ այս համագումարը մեզ գերմանացիներիս շատ բան կը սովորեցնի։ Ես և ինձ հետ եկած ընկերս մաղթում ենք, որ արդիւնաւէտ լինի ձեր աշխատանքը»։

Ողջոյնի ճառեր արտասանեցին՝

Սառցարանական համագումարը կազմող կոմիտէտի կողմից, Հողաշինարար. և հողագործ. վարչութ. կողմից, Պետերբուրգի հողագործ. դեպարտամենտի կողմից, Կայսերական Դոնսկօ-Կուբանեան ոչխարաբուծական ընկերութ. կողմից, Մօսկվայի գիւղատնտեսական ընկեր. կողմից, Մօսկվայի գիւղատն. ընկ. ինստիտուտից, Մօսկվայի սառցարանական ընկ. կոմիտէտի կողմից, Պօլտավայի գիւղատնտ. ընկ. կողմից, Խարկովի գիւղատնտ. ընկ. կողմից, Ռիգայի կենտր. գիւղատնտ. ընկ. և այլն և այլն։

Կարդացվում են ողջոյնի հեռագիրներ, որոնց որոշվում է շնորհակալութեամբ պատասխանել։

Նախագահն առաջարկում է շնորհաւորական հեռագիր ուղարկել Բուխարայի էմիրին, նրա ցոյց տուած ուշադրութեան համար։

Նախագահն ի վերջոյ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկայացուցիչներին համագումարի կողմից՝ յայտարարում է ընդմիջում, որից յետոյ զեկուցանելու են պրոֆ. Ֆեօդորովը և Զեռվերիկովը։

Վաղը, ճաշվայ նիստին, զեկուցանելու է Ա. Քալանթար՝ «Կովկասեան ոչխարաբուծութեան պահանջների» մասին։ Գաճ.

ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉ ՎՆԱՍ Է ՏԱԼԻՍ ՇՈՒՇՈՒՆ

Շուշի, 20 սեպտեմբերի

«Մշակը» հաղորդեց, որ Թագաւոր Կայսրը արդէն բարեհաճել է ստորագրել և թոյլ տալ երկաթուղու գիծ անցկացնել Եւլախ կայարանից մինչև Շուշի։

Ժողովրդի համար սա մեծ աւետումն է։ Կովկասի ամբողջ կենտրոնից և Ռուսաստանի քաղաքներից Շուշուն բաժին է ընկել միայն մի ծայրը, հեռու՝ վաճառաշահ քաղաքներից, լուսաւորութիւնից, քաղաքակրթութիւնից, տեխնիկայից, գիւղատնտեսութիւնից, անվտանգութիւնից, այգեգործութիւնից և, որ առաւել է, երկրագործութիւնից։

Մեր երկիրը մեկուսացած, աղքատութեան ճիրաններում, քայքայված, հարստահարված՝ մի ելք չէ գտնում առաջ գնալու, ապրելու համար որոշ ընթացք գտնելու։

Ասածներս ընորոշելու համար հազարաւորներից բերեմ միայն մի օրինակ։

Սրանից մի երկու թէ երեք տարի առաջ քաղաքիս մի խումբ երիտասարդներ և ուսուցիչներ ընկերութիւն կազմեցին քաղաքիս թարմ և մաքուր կաթ մատակարարելու։

Ամեն մինը մէջ տեղ բերաւ իր նիւթական կարողութիւնը, պատրաստեցին տեղը և Ռուսաստանից մի քանի ընտիր կովեր առնելով՝ բերին քաղաքս։

Եւ զարմանք. կովերը, այդ ընտիր անասունները, օր աւուր նիհարելով սատկեցին՝ ընկերութիւնը թողնելով յուսահատ վիճակում։

Երբ հրաւիրվեց անասնաբոյժը և անվամահաբեր սատկած անասուններին, իմանալու թէ ինչ պատճառներից են սրանք սատկել, երևաց, որ ամենքն էլ սատկոտել են միևնոյն հիւանդութիւնից՝ ջերմախտից, և այդ՝ այսպէս. սրանք երկաթուղու գնացքով անվտանգ հասել են Եւլախ, այնտեղ գարնանային վերջին ամսում ընկել սաստիկ շոգերի, մոծակների, ճանճերի տակ, խմել ճահճային ջուր, ապա 3—4 օր ճանապարհ գալով շոգերի և փոշու տակ հասել քաղաքս, որտեղ և հիւանդացել ու չը դիմանալով ցաւերին սատկոտել։

Արդ՝ եթէ քաղաքս կապված լինէր Եւլախ կայարանի հետ երկաթուղագծով, մեթէ կը պատահէր այդ տեսակ ծանր պատահար և գեղեցիկ գործը կը մեռցնէր հէնց իր սկզբնական շրջանում. չենք կարծում։

Զի որ կովերը հանգիստ ու ապահով կը փոխադրվէին քաղաքս, ազատ կը լինէին շոգերից, փոշուց, մոծակներից ու ճանճերից և չէին հիւանդանայ, և այն գեղեցիկ գործը կամաց-կամաց կը զարգանար, կը ծաղկէր, մարդիկ իրանց վաստակը կունենային, իսկ քաղաքացիներս թարմ ու մաքուր կաթ, կարագ և մածուն, և հեռու կը լինէինք այժմեան կեղծածներից, որոնք փոխանակ մեզ օգուտ տալու՝ աւելի վնասում են։

Եւ այսպէս՝ ճանապարհ չունենալու պատճառով մենք զրկված ենք մնում շատ և շատ օգտաւէտ և ժողովրդին լուսաւորող և առաջ քաշող գործօններից։

Այդ շոգին ուր որ հասել է, մարդկանց տուել է ապահով կեանք և լոյս։

Նայեցէք մեծ-մեծ քաղաքներին և տեսէք, թէ նրանք որքան առաջ են գնացել. և այդ ամենը շոգու շնորհիւ։

Ղարաբաղը, որ մեկուսացած երկիր է և կտրված լուսաւոր կենտրոններից՝ յարմարաւոր ճանապարհ չունենալու պատճառով, ինչպէս զրկված է մնացել շատ բաներից, այսուհետև կը ծաղկի, կը զարգանայ և կը լուսաւորվի։

Ցանկալի է օր առաջ տեսնել այդ երկաթուղին Ղարաբաղի համար կառուցված։

Մեր ականջները երբեք չեն լսել երկաթուղու սուլոցներ։ Փափագելի է մեզ էլ լսել նրա սուր սուլոցը և ճանապարհորդել նըրանով։

Օր. Սաթենիկ Տէր-Յովհաննիսեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հաղրուդի գրագիրը

Հաղրութ, 20 սեպտեմբերի

Ամսիս 17-ին ամբողջ գիւղին յայտնի դարձաւ, որ գիւղիս գրագիրը պետական և հասարակական տուրքերը ժողովրդի վրա բաժանելիս աւել փող է գցել այդ հաշւի մէջ։

Ժողովուրդը, լինելով անտեղեակ վասթար գրութեան մէջ, այդ լուրը լսելուն պէս զայրանում է։ Գրագիր Եփրեմ-բէկը երբ իմանում է, որ իր գործերը ժողովուրդըն արդէն գիտէ, իսկոյն վանքից գալիս է գրասենեակ, վերցնում մի քանի գրքեր, թղթեր ու տանում իրանց տուն՝ քերում թւերը, փոփոխութիւններ անում։ Դրանով չէ բաւականանում, ճանապարհվում է ուշ երեկոյեան Կարեագին և մինչև լուսանալը վերադառնում։ Ի հարկէ, նա իրաւունք չունէր առանց թոյլտուութեան գիւղից հեռանալու, և ում չէ յայտնի թէ ինչ նպատակով է նա գնացել Կարեագին ու անաջողութեան հանդիպել։ Միւս օրը Կարեագինից պաշտօնեայ է գալիս այդ առիթով։ Պարզվում են զեղծումները։ Ինչպէս երևում է, սա առաջին անգամ չէ, որ Եփրեմ բէկը կլանում է ժողովրդական փողերը, բայց ի հարկէ ոչ առանց տանուտէրերի գիտութեան և մասնակցութեան։ Պարզվել է նոյնպէս, որ մի քանի վաշխառուներ բոլորովին տուրք չեն վճարում, կամ թէ չէ տալիս են մի քանի կոպէկ։

Այս տարի Եփրեմ-բէկը անյայտացրել է մօտ 2000 ռ. ժողովրդական փող, իսկ սա Հաղրութում արդէն 12 տարի է ինչ ծառայում է։ Գործին ընթացք է տրված։

Հայկանուշ

Մի անզուսպ քահանայ

Մօզդոկ, 23 սեպտեմբերի

Չորս ամիս է, ինչ Մօզդոկի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցու Գէորգ քահ. Փարեմուզեանը իր կամքով հեռացրել է իր պաշտօնից նոյն եկեղեցում 3 տարի ծառայող և ընտանիքով ծանրաբեռնված տիրացուին։

Յունիսի 23-ին կայացաւ ծխականների առաջին և վերջին ընդհանուր ժողովը։ Այդ ժողովում երկրորդ հարցով քննվեց տիրացուի արձակման գործը։

Ժողովը լսեց տիրացուի արդարացի պահանջները, այն է՝ որ ապացոյցներով հաստատեց քահանայի կողմից կրած 3 տարվայ զրկանքները, որոնցից ոչ մէկը Փարեմուզեան քահանան չը կարողացաւ ուրանալ, և գաղտնի քուէարկութեամբ՝ ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ՝ ժողովը վճռեց տիրացուին թողնել իր պաշտօնում։

Ժողովի արձանագրութիւնը կազմելուց յետոյ, ժողովականները խնդրեցին քահանայից, որ ժողովի ցանկութիւնը կատարէ և ընդունէ տիրացուին։ Բայց նա յամառութեամբ մերժեց։ Ժողովի արձանագրութիւնը ուղարկվեց կոնսիստորիա, որը ըստանալուց յետոյ, հեռագրով հրամայում է քահանային, որ ընդունէ տիրացուին։ Բայց նա ոչ միայն ժողովրդին ծառայեցրեց իր քմահաճոյքին, այլ և ուշադրութիւն անգամ չը դարձրեց կոնսիստորիայից եկած հեռագրով հրամանին։

Թեմիս սրբազան առաջնորդը անձամբ հեռագրում է Փարեմուզեան քահանային, որով հրամայում է նրան, որ կատարէ կոնսիստորիայից եկած հրամանը տիրացուի վերաբերմամբ։ Սակայն Փարեմուզեանը նոյնպէս չը լսեց և ոտնատակ տուեց իր իշխանաւորի հրամանները։

Օգոստոսի 25-ին ստացվեց Աստրախանի կոնսիստորիայի հրամանը, որով Փարեմուզեան քահանային անորոշ ժամանակով արգելվում է քահանայագործել։ Երեք օր արգելված մնալով, թողութիւն է խնդրում Թեմիս սրբազան առաջնորդից, խոստանալով կատարել հրամանները։ Հեռագրի պատասխանը ստացվում է, որ եթէ կընդունէ տիրացուին, պատժից ազատ է։ Սակայն այդ բոլորից յետոյ, ահա երկու շաբաթ է դարձեալ շարունակում է յամառելը, և ոչ մի դէպքում չէ ընդունում տիրացուին։ Նոյն իսկ հասարակ ժամերգութեան ժամանակ երգել անգամ չէ թողնում։ Ահա մի քահանայ, որ դրժում է նոյն իսկ իր տըւած հեռագրով խոստումը։ Տեղացի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Т. Л.-ի ասելով Կովկասի փոխարքան Պետերբուրգում կը մնայ մինչև հոկտեմբերի 14-ը։ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով՝ բացի այն, որ հոկտեմբերի 2-ին Պետերբուրգում ներկայ է լինելու իր թոռներից մէկի հարսանիքին, մասնակցելու է նաև կովկասեան զեմստվոյին կարևոր խորհրդակցութիւններին մինիստրների խորհըրդի նիստերում։

✦ Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը կայացած ընտրութիւնները Պետական Դումայի պատուիրակներ ռուսաց կուրիայի կողմից ընտրելու համար վերջացան առանց միջադէպերի։ Նախագահում էր ամբողջ ժամանակ քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան։ Մինչև այժմ համարած թերթիկներից երևում է, որ նացիօնալիստները պարտութիւն են կրել և յաղթութիւնը մնացել է առաջադիմականներին։ Նացիօնալիստները խնդրագրով պահանջում են նահանգական առեանից բեկել ընտրութիւնները և հոկտ. 7-ին նշանակել նոր ընտրութիւններ։

✦ Մեզ տեղեկացնում են, որ Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատել է «Թիֆլիսի Հայոց Երաժշտական Ընկերութեան» կանոնադրութիւնը և մօտ օրերս տեղի է ունենալու հիմնադիրների ժողովը։

✦ Գեղարուեստի ռուսաց ընկերութեան ընդհանուր ժողովում պատուաւոր անդամներ ընտրվեցին Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլօվիչը, Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկով, փոխարքայի օգնական սենատոր Վատացի և կովկ. ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆ։

✦ Ֆինանսների մինիստրը արգելք չը գտաւ Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի Ռուսսաց Ընկերութեանը իր գործունէութիւնը սկսել 1913 թ. յունվարի 1-ից։

✦ Կովկասեան Թանգարանի նոր շէնքի կառուցումը յանձնվեց ինժեներ Նեպրինցեվին։

✦ Վաղվանից, հոկտեմբերի 1-ից, Պուշկինեան փողոցի վրա № 7 տանը բացվում է Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական քաղաքային 5-րդ բաժանմունք, ուր կընդունվեն թէ ամեն տեսակ ուղարկվող հեռագիրներ և թէ կը տրվեն ու կընդունվեն պօստային ամեն տեսակ առաքումներ, ի բաց առեալ ծանրոցները (պօսիլկաներ) և հեռագիրներով կատարված փոխադրութիւնների տրվումը։ Հեռագիրները կընդունվեն ամեն օր առ. ժ. 8-ից մինչև երեկ. ժ. 9-ը, իսկ պօստային գործողութիւնները տեղի կունենան նոյն ժամերին և նոյն կարգով, ինչպէս ընդունված է քաղաքային միւս բաժանմունքներում։

✦ Հոկտեմբերի 1 ի երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի կունենայ Ժողովրդական համալսարանի վարչութեան ժողովը գրականկան դասընթացների վերաբացման և ընդ–

կը հիմնեն մի խոշոր ընկերակցական միութիւն և բաց անելով ծխախոտի սեփական գործարան՝ կը կարողանան մի անգամ ընդ միշտ ազատվել ամեն տեսակ շահագէտներից և այսպիսով կը բարելաւեն իրանց ընկած անտեսութիւնը։

Սուխումի շրջանի մանր ծխախոտաբոյծները քաջ պիտի գիտենան, որ այս միութիւնն է իրանց փրկութեան միակ հնարաւոր միջոցը, որին պէտք է ձգտեն շրջանիս վարկի ընկերակցութիւնները և նրանց գըտակից ղեկավարները իրանց բովանդակ ուժով։ ***

Մցարա

ԳՆԱՑՔԻ ՄԷՋ

(Էսկիզ)

Կիսլօվօդսկից գնում էի Եսսենտուկի։

Թեք ընկած գնացքի պատուհանին՝ դուրս էի նայում. և աչքերիցս արագ ընթացող զանազան տեսարանները յիշողութիւններ, մտապատկերներ էին զարթեցնում մէջս, և ակամայից մարդուս միտքը կանգ էր առնում դրանցից մէկն ու մէկի վրա և սկսում մտածել...

Այսպիսի մտածմունքներով էի զբաղված, երբ յանկարծ դուրսը աչքովս ընկաւ գետնի վրա ընկած սպիտակ սաւանով ծածկված մի ինչ-որ բան, որին շրջապատել էին մի քանի հոգի...

Նայեցի անուշադիր և գնացքը իսկոյն յափշտակեց աչքերիցս։

Անցան րօպէներ. գնացքը կանգնեց կայարաններից մէկում. ես շուռ եկայ, որ տեսնեմ վագօնում եղած հարևաններս...

— Ուշադրութիւն դարձրէք,—հարցրեց ինձ իմ հարևանը,—գետնին ընկած այն սպիտակ բանի վրա. երևի թէ ուշադրութիւն չէք դարձրել. ես այնպէս էլ կարծեցի...

— Այո, տեսայ, բայց չիմացայ թէ ինչ էր...

— Ինքնասպան ուսանող էր...

— Ի՞նչ էք ասում,—զարմացած վրա բերեցի ես։

— Այո, այսօր առաւօտեան ինքնասպան է եղել, երկաթուղու գնացքի տակ գցելով իրան. և գիտէք ինչ է պատճառը՝ քաղցածութիւնը. տոմսակ է թողել, որի մէջ գըրում է, թէ երկու օր է, որ ոչինչ չէ կերել... Ծածկել էին սպիտակ սաւանով, երևի, բժշկին էին սպասում... Ո՛հ, ինչ սոսկալի բան է քաղցածութիւնից ինքնասպանութիւն գործել,—ասաց հարևանս և հեռացաւ։

Գնացքը չարժվեց. տրամադրութիւնս փոխվել էր... Կարելի՞ բան է, արդեօք,—անցաւ մտքովս,—որ Կիսլօվօդսկում, ուր ոչ մի տեղ գուցէ այնքան էժան գին չունի փողը և հարստութիւնը, ուր ամեն, ամեն բան փողով առնելու ցանկութիւն է արտայայտվում, քաղցածութիւնից ինքնասպանութիւն գործէր մի ուսանող...

Բայց կատարված աղաղակող փաստը՝ փարատում էր իմ կասկածը...

«Այո, Կիսլօվօդսկում քաղցածութիւնից ինքնասպան էր եղել մի ուսանող»—մտածում էի ես նորից դէպի դուրսը, հեռուն նայելով...

Գնացքը կանգնեց Եսսենտուկում. գլուխս շուռ տուի դէպի վագօնի ներսը և ուզում էի դէր կենալ տեղիցս դուրս գալու. Նայելով ակամայից աչքերս կանգ առան ինձանից ոչ-այնքան հեռու նստած մի միջնահասակ պարոնի վրա...

Նորից նստեցի տեղս և սկսեցի դիտել այդ պարոնին։

Եւ ինչ... Նա իրան ամբողջովին պաճուճապատել էր ոսկեղէնով և թանգագին ադամանդներով։ Նրա մատների թանգագին ակները աչքերս էին ծակում։ Նայեցի կրծքին. փողկապի քորոցը աչքս գրաւեց. բերնին կար ծխախոտ ոսկէ մունդշտուկով։ Ձեռին բռնած էր ճեմափայտ՝ ոսկէ գլխով և ոսկէ մակագրութիւններով։ Ինքն էլ ինքնաբաւական ժպիտով աչքերը յառել էր մի երիտասարդ կնոջ վրա...

«Աստուած իմ, որպիսի զուգադիպութիւն»—անցաւ մտքովս։

Քաղցածութիւնից ինքնասպան եղած ուսանողի թարմ տպաւորութեան տակ իմ առաջ կանգնել էր այդ ինքնաբաւական հարուստ պարոնը, կարծես թէ՝ եղած տպաւորութիւնը աւելի ուժեղացնելու համար...

Իմ առաջ կանգնել, պատկերացել էին կուշտն ու քաղցածը...

Երբէք, երբէք այդքան ուժեղ չէի զգացել կեանքի այդ երկու մեծ անհաւասարութիւնը...

Բնութեան ծաղրն էր դա...

Աշխարհիս ամենամեծ, բայց շատ սովորական անարդարութիւններից մէկը...

Ես շտապով վեր կացայ տեղիցս և դուրս եկայ՝ սրտիս խորքում ատելութիւն զգալով դէպի այդ պարոնը...

Ս. գ. Սալանեան

Աստրախան

հանուր ժողով գումարելու մասին վճռական որոշում կայացնելու։

✦ Մոսկվայի գիւղատնտեսական ինստիտուտն աւարտած գիւղատնտես կին Դէրվիշեանն պաշտօն է ստացել Քութայիսի փորձնական դաշտում իբրև այդ դաշտի կառավարչի օգնական։

✦ Հոկտ. 27-ին լրանում է վրացի յայտնի բանաստեղծ Ի. Ճավճավաձէի ծննդեան 75 տարին։ Վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութիւնը մշակում է տօնման ծրագիր։

✦ Ի նկատի ունենալով, որ Թիֆլիս-Նաւթլուղ և Թիֆլիս-Կարս-Ջուլֆա երկաթուղային գծերի վրա մեծ թւով ապրանքներ են կուտակվել, Անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութիւնը իր վրայից վերցնում է պատասխանատւութիւնը ապրանքները իրանց ժամանակին տեղ չը հասցնելուն համար։

✦ «Зак.»-ի ասելով՝ յոյս տեսաւ 27 րդ հրատարակութեամբ վրացի մանկավարժ Գոգէբաշվիլիի «Մայրենի լեզու» գրքոյկը։ Մինչև օրս այդ գրքից տպվել է 467,000 օրինակ։

✦ Վաղը Հալաբարի հասարակական ակումբը տեղափոխվում է իր ձմեռային շինութիւնը։

ԹԱՏՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Այսօր, Ժողովրդական Տանը, Հայկական սեկցիան խաղում է Ա. Ցագարելիի յայտնի «Սեբիրական» պիէսը, որը այս երկու սեզօնին խաղացվում է վեցերորդ անգամ։ Պիէսան այսօր դրվում է համարեա նոր անսամբլով։ Տեղերի գները սովորական են։

✦ Այսօր Արքունական Թատրոնում էժանացված գներով կը տրվի «Դէմոնը», իսկ երեկոյեան դարձեալ «Պիկովայա դամա» օպերան։

✦ Վաղը Արտիստական Թատրոնում տեղի կունենայ ռուս ազգային երգերի յայտնի երգչուհի Կոմարովայի մի համերգը։

✦ Այսօր Արտիստական Թատրոնում կը տրվի երկրորդ անգամ «Старческая любовь» յայտնի պիէսը։

✦ Պետերբուրգի քաղաքապետը արգելել է Ժողովրդական տանը խաղալ Լ. Տոլստոյի «Կենդանի դիակ» պիէսը։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Բեռլինում, Վիէննայում և Պարիզում սեպտ. 26-ին սկսվեց բորսային սոսկալի սարսափ։ Ֆրանսիական բէնտան ընկաւ աւելի, քան ռուս-եապօնական պատերազմի և Անգլիքի միջադէպի ժամանակ էր։

✦ Մերձաւոր Արևելքից Օդեսա եկողները հաղորդում են, որ Թիւրքիայում սկսվել է ամենուրեք ջարդի ագիտացիա։ Բուլղար, յոյն և հայ բնակիչները մեկնում են Ռուսաստան։

✦ Ռուսաց Թղթակիցներին Թոյլ չը տուին մտնել Թիւրքաց զօրքերի մէջ։

✦ Հաղորդում են, որ մեծ պետութիւնները բանակցում են պատերազմը դադարեցնելու մասին եւրոպական կօնֆերէնցիա գումարելով։

✦ Ռուսաց յայտնի գրող Արցըբաշէվ մօտիկ օրերս մեկնում է բալկանեան պատերազմի դաշտը։ Գուցէ նա դառնայ զինւորական Թղթակից ռուսաց մեծ լրագիրներից մինի համար, իսկ յետոյ իր տպաւորութիւնից կը հեղինակէ գրուածք։

✦ Ռուսաց ծովային մինիստրութիւնը նախագծել է մեծ նաւակառուցման համար պահանջել 1.540,000,000 րուբլի, որպիսի գումարը պէտք է տրվի 10 տարվայ ընթացքում սկսած 1916 Թւից։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

Բ Ո Ւ Ժ Ա Ր Ա Ն
ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

մշտական մահճակալներով

ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Միխայլովսկի պր. № 49, և անկիւն Ռէուտովսկի փողոցի № 2. Տելեֆօն № 10—26.

Հիւանդների ընդունելութիւնը.

Աղաջանեան Միք.—միզասեռ., սիֆիլիս և կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։

Վճուկօվ Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։

Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլեքտրոտէրապիա, ժ. 11—12-ը։

Ալչիեվ Մ. Բ.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12—1-ը։

Կիմօնս Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։

Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձնապէս ռըովայնա-աղիքային, ժ. 11½—12½-ը։

Տամամշ Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։

Բուժարանում կատարվում է էլեքտր. բժշկութիւն և մասաժ։ Միկրոսկոպ., բակտէրիօլոգ. և քիմիակ. հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ատամների քննութիւն։ Խորհրդի վճարը **50** կոպ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր պալատից և թէ առանձին նոմէրներից։

ՍՐՍԿՈՒՄՆ «914»-ի և «606»-ի։

(Ե. Հ. Կ.) 706. 100—4

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելեֆօն № 1175.

(Ա.Օ.) 377. 100—16

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ЭЛЕКТР. ЭКОНОМН.
ЛАМПОЧКИ

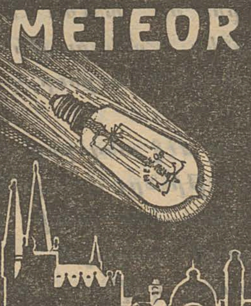

«Մէտէօր» ճրագները ճանաչված են ամենալաւը։
Տնտեսութիւն—75% տօկի սպառման մէջ։
Ամրութիւն—ապահով ցնցումներից։
Տեւականութիւն—3000 ժամ լուսաւորութիւն։

Ներկայացուցիչ Կովկասում և ֆաբրիկային պահեստ՝ Արմենակ Ճահրատով և Ընկ., Թիֆլիս, Վելիամինովսկայա փ., № 4. Տելեֆօն № 12—15.

Գրասենեակը ընդունում է էլեքտրական լուսաւորութեան, զանգակների, ազդանշանների սարքաւորումն։ Գրասենեակն ունի ամեն տեսակ նիւթեղէններ էլեքտրական կառուցումներին վերաբերեալ։

(Կ.) 703. 25—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վրաստանի և Իմերէթի հայոց եկեղ. ծխ. դպրոցների տեսուչ Ե. Տէր-Միրաքեանի

„ՄԵԹՕԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔՆԵՐ“

Հրատ. Թեմ. իշխանութեան։ Գինն է 20 կ.։

(Հ.) 731. 2—1

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

և վաճառվում է բոլոր գրավաճառների մօտ Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ

Տ. ԳԻՒԶԱԼԵԱՆԻ

Բնապատմութեան դասագիրքը

3-րդ և 4-րդ տարվայ դասընթացք ունեցող ծխ. դպրոցների համար։

Գինը **50** կոպ.

Պահեստը «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում։

Նոյն գրավաճառանոցումն է նոյն հեղինակի և 6-ամեայ դասընթացք ունեցող դպրոցների համար կազմած «Բնապատմութեան դասագրքերի» պահեստը։

Մասն Ա.—«Անկենդան աշխարհ»—50 կ.
Մասն Բ.—«Կենդանի աշխարհ»—80 կ.

(Ե.) 730. 2—1

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.

Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва.

(М. 5874) 24—17

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Լ. ՏՕԼՍՏՕՅԻ հետեւեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . . 30 կ.
2) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստոյի, կազմեց Ա. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի 7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՈՄԵԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստոյից, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . . 5 կ.
4) ՔՈՅՐԵՐԸ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի 5 կ.
5) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . 10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ չի լինի։

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ“, Тифлисъ.

(2) 10—3

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Լրացած լինելով Զուգաբէթի Ս. Աստուածածնի եկեղեցու երէցփոխի պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը՝ այսօր, կիրակի, ամսիս 30-ին, առաւօտ. ժամը 10-ին, նշանակված է նոյն եկեղեցում առաջին ընդհանուր ժողով՝ կատարելու նոր ընտրութիւն երէցփոխի։ Ուստի այս մասին յայտնելով նոյն եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականներին, խնդրում եմ որոշած օրը և ժամին շնորհ բերել եկեղեցի՝ ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ՝ Ղեւոնդ քահ. Մամիկոնեանց

736. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ՋԱՆԵԱՆԻ

Լ Ի Լ Ի

աշխատութիւնը, բաղկացած 32 էջից։

Գինը **20** կոպ.

Ծախվում է գրավաճառների մօտ։

(Օ.Մ.) 722. 6—3

ՃՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ

Ն Ո Ր - Մ Ի Ջ Ո Ց

„SALO—ՊԻՋԻԼԻՆ“

ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։

Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։

(Կ.) (П. 23620) 52 37

Յ. Դաղբաշեանի

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ, յարմարեցրած հայ ուսումնարանների կեանքին և ծրագրին, Ա. տարի՝ գինը 25 կոպ., Բ. տարի՝ գինը 40 կոպ.։

ՌՈՒՍ-ՀԱՅ լիակատար բառարան, գինը 8 րուբ.։

ՀԱՅ-ՌՈՒՍ լիակատար բառարան, գինը 6 րուբ.։

Գումարով գնողներին զեղչ։

Բաժանորդագրութիւն Ռուս-Հայ առձեռն բառարանի 2 ր. 50 կ.։

Հանրագիտական բառարանի՝ 8 ր.։

Դիմել՝ А. Дагбашяну. Въ Тифлисъ. Головинскій пр. 12.

(Հ. ՈՒ. Կ.) 717. 9—5

Учредителя Бухгалтерскихъ Курсовъ

Н. В. Абраамяна,

вышли изъ печати и поступили въ продажу:

I

Руководство торг. бухгалтеріи

въ связи съ керосинов. производствомъ (2 изд. допол. и исправл.) Ц. 2 р. 50 к.

II

Таблица вычисл. процентовъ

отъ 1 до 360 дн. отъ ¼ до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.

III

Общедоступная справочн. книжка

для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ (2 изд.) Ц. 30 к.

IV

Журнальныя статьи

для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.

V

Առեւտրական հաշւապահութիւն (հայերէն)

երկաթ., բանկ., կօլօնիալ և բամբակէ առևտրի վերաբերեալ։

Այս վերջին գիրքը լոյս կը տեսնի սեպտեմբերին։ Նրանք, ովքեր կը կամենան ունենալ այս գիրքը, պէտք է վաղօրօք բաժանորդագրվեն։

Ցեխեալ հրատարակութիւնների պահեստը Թիֆլիսում, հեղինակի մօտ, Նիկոլայէվսկայա փող. № 22.

(Հ.Կ.) 663. 10—7

Լոյս տեսաւ

Յ. ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ

„ՍԱՒԱՌՆՈՂ ՈԳԻՆ“

Վ Է Պ

ԳԻՆԸ 40 ԿՈՊ.

Դիմել հեղինակին, Тифлисъ, Ремесленное училище, Аниму Соловьянцу.

—о—

Թիֆլիսի գրախանութներում գտնվում է նոյն հեղինակի՝

1) «Հայ քնարերգութեան փիլիսոփայութիւնը». . . . . . . 50 կ.
2) «Ես տեկէն ունեմ» (մանկ.) 10 կ.

Հեղինակին դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

Միւս գրուածքները սպառված են։

(Հ.Կ.) 674. 10—7

ԻՒՐԻԷՎԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԱՄԱԼՍ. ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԿՈՂՄԻՑ

(Լուսաւորութեան մինիստրութեան իրաւասութեան ներքոյ գտնվող)

Շարունակվում է խնդիրների ընդունելութիւնը I, II, III, IV և V կուրսերի բժշկական ֆակուլտէտի, I, II, III և IV կուրսերը բնագիտա-պատմական և մաթեմատիկական ֆակուլտէտների և I և II կուրսերը առամնաբուժական բաժանմունքի համար։ Դասընթացները ներկայացնում են իրանցից բարձրագոյն դպրոց. ծաւալը, կարգ ու կանոնը և ծրագիրը նոյնն են՝ ինչ որ Իւրիէվի համալսարանինը։ Բժշկական ֆակուլտէտի դասընթացքը 5-ամեայ է, իսկ բնագիտա-պատմական և մաթեմատիկական ֆակուլտէտներինը՝ 4-ամեայ։ Ընդունվում են երկու սեռի անձեր։ Ուսման վճարը՝ բժշկական ֆակուլտէտի իւրաքանչիւր սեմէստրը 75 րուբ., բնագիտա-պատմական և մաթեմատիկական ֆակուլտէտինը 50 րուբ., իսկ ատամնաբուժական բաժանմունքինը 85 րուբ.։ Խնդիրները տրվում են դասընթացքների վերատեսչի անունով ((Юрьевъ, Лифл. губ., Мельничная ул., д. № 1).

Դասընթացքների վերատեսուչ պրոֆ. Մ. Ի. ՐՕՍՏՕՎՑԵՎ

729. 1—1

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՅԹ

գրամմօֆօնային արդիւնաբերութեան շրջանում

Ո՞վ չէ ճաշակել սիրելի մարդուց բաժանված լինելու ծանրութիւնը։ Ինչպէ՞ս չէիք տայ Դուք, որպէսզի նորից լսէիք հեռացած անձի թանկ և հաճելի ձայնը, կամ թէ կարելիութիւն տայիք նրան օտար վայրում լսելու Ձեր ձայնը։ Ո՞վ, վերջապէս, հետաքրքրական չէ լսել իր սեփական ձայնը այնպէս, որպէս եղել է առաջներում։ Այդ բոլորը ի կատար ածել կարելի է գրամմօֆօնային **ԸՆԴՕՐԻՆԱԿՈՂ** պլաստինկաների միջոցով։ Առաջներում ևեթ պահանջվում էին թանգարժէք մեքենաներ ձայնագրութեան համար, այժմ այդ բանը հանրամատչելի է դարձված։ Հարկաւոր է միայն բերել տալ մեզանից նորագիւտ ապարատ «ՊԷՐՖԷԿՏ», Դուք կարող էք ստանալ **սեփական երգածների** պլաստինկաներ, որոնք ընդօրինակած կունենան Ձեր ձայնը, կամ թէ՝ Ձեր ազգականների, բարեկամների և ծանօթների ձայները։ Հին պլաստինկան կարելի է թեթև կերպով հարթել ու այնուհետև նորից գործածել գրութեան համար, և այդպէս կարելի է կրկնել 50 անգամ։ «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» տեխնիկայի վերջին խօսքն է գրամմօֆօնային արդիւնաբերութեան շրջանում։ Ապարատը «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» 2 ընդօրինակող պլաստինկաներով և հարթող սրէպարատով, որպէսզի լայն տարածած ունենանք, ուղարկում ենք **10** րուբլով։ Մաքսը և ճանապարհածախքը մեր հաշւին։ Փաթեթի համար աւելորդ հաշւվում է **1** րուբ.։ Գրամմօֆօնների, կարի մեքենաների, հեծանիւների, կինէմատօգր. ապարատների և այլն պատկերազարդ կատալօգը ըստ պահանջման ուղարկում ենք ձրի։ Հասցէն՝ Международный экспортъ, Х. Финкельштейнъ. ГЕРМАНІЯ—Берлинъ, улица Кантъ, 120—44. Exporthaus H. Finkelstein, Berlin, Kantstrasse 120—44.

(16,30) (Вил. 56910) 3—3

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միքայէլեան պր. 24/4. Տելեֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առեւտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առեւտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առեւտրական Թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենայատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) **Օտար լեզուներ.** 2) Ապագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ. և 4) Առեւտր. Թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների Թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների Թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առեւտ. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝

(Ե. Հ. Կ.) 555. 0—24 Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Իժեւնէր Ի. Ս. Պօնդօյեվի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տելեֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բիֆլէնոյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սրբարանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ տարրկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(Հ.ՈՒ.Կ) 617. 50—17

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսերում

Նոր մեթօդով սովորեցվում են

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

ազատ կարդալ, գրել և խօսել կարճ ժամանակվայ ընթացքում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով, հանրամատչելի վճարով։ Կազմակերպվում են հաւակումբներից երեկոյեան խմբեր։ Ձօտապողական Դասընթացքներ պատրաստման գնալ ցանկացողների համար։ Մանրամասն տեղեկութիւնները և ընդունելութիւնները կուրսերի գրասենեակում—ամեն օր՝ ժամը 10—12-ը և 4—7-ը։ Միխայլովսկի պր. № 24—4.

(Ա.Օ.) 645. 0—22

ԱՅՍ ՕՐԵՐՍ ՎԱՃԱՌՔԻ ԵՆ ՀԱՆՎԱԾ

ԳՐԱՄՄՕՖՕՆԱՅԻՆ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բազմաթիւ նորոյթներ հայոց, վրաց, թուրքաց եւ ռուսաց լեզուներով,

ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԱՐՏԻՍՏՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ։

ОБЩЕСТВО ГРАММОФОНЪ СЪ ОГР. ОТВ.

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՁՐԻ ՏՐՎՈՂ

ՊՐՕՍՊԷԿՏՆԵՐԸ

Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պր. 9, **ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՀԱՆԴԷՊ**

704. 10—2